

trakt
królewsko
cesarski

WZGÓRZE
ŚW. WOJ
CIECHA
PIASKI
i GRO
BLA

POZnań*

WZGÓRZE ŚW. WOJCIECHA

W XVII wieku wydano w Kolonii atlas świata z widokami najważniejszych i najpiękniejszych miast. Wśród nich znalazł się Poznań. Jego panoramę ukazano właśnie ze Wzgórza św. Wojciecha. Widać na nim miasto otoczone murami oraz położoną na Ostrowie Tumskim katedrę.

Dookoła miasta rozwijały się przedmieścia, które pełniły ważną funkcję w gospodarce Poznania. Cały zespół miejski zamieszkiwało w tym czasie 25 000 mieszkańców.

W tym okresie Poznań działał jak magnes na ludzi pracowitych i energicznych. Był stolicą regionu, siedzibą książąt i królów, możnych i rycerzy, kupców i rzemieślników. Rozwijał się dynamicznie. Wszystko funkcjonowało jak sprawny organizm. Centralną częścią miasta był rynek. Dookoła niego skupia-

WZGÓRZE ŚW. WOJCIECHA

1. Kościół św. Wojciecha i krypta Zasłużonych Wielkopolan
2. Cmentarz Zasłużonych Wielkopolan
3. Kościół karmelitów bosych
4. Archiwum Państwowe - dawny Sąd Apelacyjny

- oś Traktu Królewsko-Cesarskiego
- szlak uzupełniający: Wzgórze św. Wojciecha
- linia tramwajowa na Trakcie Królewsko-Cesarskim
- koło ratunkowe
- informacja turystyczna
- stacja Poznańskiego Roweru Miejskiego

ły się kamienice patrycjuszy. Mniej wpływowi mieszczenie zamieszkiwali pozostałe obszary – aż do murów miejskich. Władzę miejską symbolizował ratusz, królewską – zamek, a duchowną – kolegiata.

1 KOŚCIÓŁ ŚW. WOJCIECHA I KRYPTA ZASŁUŻONYCH WIELKOPOLAN

3

Kościół był znakomitym przykładem adaptowania nowych rozwiązań architektonicznych – w gotycką bryłę świątyni wkomponowano elementy architektury renesansowej.

Kościół św. Wojciecha był pierwszym kościołem parafialnym powstającym w XIII wieku miasta. Mieszczenie, którzy do niego uczęszczali, nieustannie udoskonalali budowlę, podążając za aktualnymi stylami w architekturze. Początkowo drewniany kościół został w XV wieku przebudowany na gotycką świątynię, a następnie – wraz ze wzrostem liczby

wiernych i hojności fundatorów – rozbudowany w stylu renesansowym.

W krypcie spoczywają najwybitniejsi Wielkopolanie, wśród których wymienić można: gen. Jana Henryka Dąbrowskiego – twórcę Legionów Polskich we Włoszech, Józefa Wybickiego – autora hymnu polskiego, Karola Marcinkowskiego – wybitnego lekarza i działacza społecznego, Feliksa Nowowiejskiego – wybitnego kompozytora, twórcę „Roty”.

4

2 CMENTARZ ZASŁUŻONYCH WIELKOPOLAN

Ważne postaci i ich rodziny, które tworzyły żywą, kreatywną tkankę miasta, po śmierci spoczęły na cmentarzu Zasłużonych Wielkopolan. Powstały w pierwszych latach XIX wieku cmentarz był najważniejszą nekropolią miasta. Spoczywają tu zasłużeni dla miasta politycy, działacze społeczni i artyści, ci, dla których drogą do niepodległości była walka zbrojna, jak i ci, którzy byli zwolennikami żmudnej i wieloletniej pracy organicznej, między innymi Wojciech Trąpczyński, Bolesław Krysi-

wicz czy Władysław Marcinkowski. Ich wspólny cel był jeden: praca nad rozwojem miasta i jego mieszkańców, regionu i całego kraju.

5

Zasłużone postaci miasta upamiętniają zabytkowe nagrobki, wśród nich dzieła wybitnych rzeźbiarzy.

3 KOŚCIÓŁ KARMELITÓW BOSYCH

Pierwszy kościół w Polsce pod wezwaniem św. Józefa i sanktuarium tegoż świętego powstał w XVII wieku dzięki hojności i ambicji fundatorów. Magnaci i bogaci mieszczaństwo chętnie przekazywali znaczące fundusze na budowę świątyni wzorowanej na karmelitańskich kościołach Rzymu. Zakonnicy wiedli skromne i pustelnicze

Świątynia była symbolem kontrreformacji, powstała na miejscu zniszczonego zboru braci czeskich. Kościół karmelitów był dla mieszkańców miasta miejscem szczególnym, sąsiadującym z Cmentarzem Zasłużonych.

6

życie. Zachęcali wiernych do duchowego rozwoju i dążenia do doskonałości. Rola klasztoru Karmelitów w życiu miasta była ogromna. Gdy w 1801 władze pruskie próbowały zlikwidować świątynię, poznaniacy dzień i noc przez tydzień strzegli tego miejsca.

7

Lokalizacja kościoła łączyła się z przepisami zakonnymi. Miał być położony na przedmieściach i na wzgórzu – tak, aby wierni zmiierzali do niego w górę.

4 ARCHIWUM PAŃSTWOWE – DAWNY SĄD APELACYJNY

W gmachu obecnego Archiwum Państwowego miał swą siedzibę na przełomie XIX i XX wieku pruski Wyższy Sąd Krajowy (Sąd Apelacyjny). Okazały niegdyś budynek nawiązywał w stylistyce architektonicznej do renesansu włoskiego, stanowiąc ważny element przestrzeni dawnego placu Sapieżyńskiego (placu Wielkopolskiego). Po zniszczeniu podczas II wojny światowej nie odzyskał dawnej świetności. Dziś jest siedzibą Archiwum Państwowego w Poznaniu, jednej z najważniejszych instytucji zajmujących się ochroną, opracowywaniem i udostępnianiem dziedzictwa mieszkańców miasta i regionu.

Zasób archiwum sięga niemal 10000 metrów bieżących akt.

8

PIASKI I GROBLA

Grobla była jedną z wysp na Warcie, znajdujących się poza murami miejskimi i przedmieściem Poznania. Pod koniec XIV i w XV stuleciu obszar nazywany był Nową Groblą, w odróżnieniu od Grobli Kapitulnej (należącego do Kościoła terenu późniejszego Chwaliszewa). Od końca XV wieku zamieszkała była przez wielu rzemieślników przybywających z terenów Śląska i Niemiec, którzy szybko stali się aktywną i zamożną grupą, podlegającą asymilacji.

9

Z osady-przedmieścia dobrze widać było rozwijający się Poznań. Widok ten został uwieczniony w 1734 roku.

5 PARK CHOPINA

Jezuici w końcówce XVII wieku, by poprawić warunki klasztorного życia, założyli ogród przeznaczony do rekreacji. Szybko jednak ambitni i otwarci na no-

Obecny kształt ogrodu nawiązuje do stanu z I poł. XIX wieku, łącząc style francuskiego ogrodu szpalerowego z parkiem angielskim.

winki zakonnicy przekształcili go w park botaniczny, a nawet eksperymentalny, sadząc nowe rośliny i badając ich rozwój. Z ogrodu i klasztoru obserwowali i opisywali prawa natury. Poznański jezuita ks. Józef Rogaliński opisywał prawa fizyki, stworzył także jed-

Józef Rogaliński należał do grona najwybitniejszych Wielkopolan XVIII i XIX wieku. Zastąpił jako twórca poznańskiego ośrodka badań matematyczno-fizycznych.

11

no z najważniejszych obserwatoriów astronomicznych na ziemiach polskich.

6 KOŚCIÓŁ BERNARDYNÓW

Klasztor bernardynów to jedna z pierwszych i najważniejszych fundacji braci franciszkanów obserwantów w Polsce. Przybyli oni do Poznania w połowie XV wieku, zbudowali klasztor na obrzeżach miasta. Kreatywnie konkurowali o wiernych między innymi z franciszkanami konwentualnymi, którzy mieli swój klasztor na Górze Przemysła. W tym celu wystarali się o zgodę na stworzenie unikatowego domku loretańskiego (kaplicy na wzór „domu Świętej Rodziny” w Loreto) wewnątrz świątyni. Miejsce to przyciągało wielu poznańskich mieszczan.

12

Kościół bernardynów przykuwa uwagę dwiema wysokimi wieżami. Zakonnicy zbudowali je mimo zakazu władz miejskich, które upatrywały w nich zagrożeniem w razie gdyby wróg zajął klasztor i pod osłoną jego potężnych murów atakował miasto.

7 KOŚCIÓŁ BOŻEGO CIAŁA

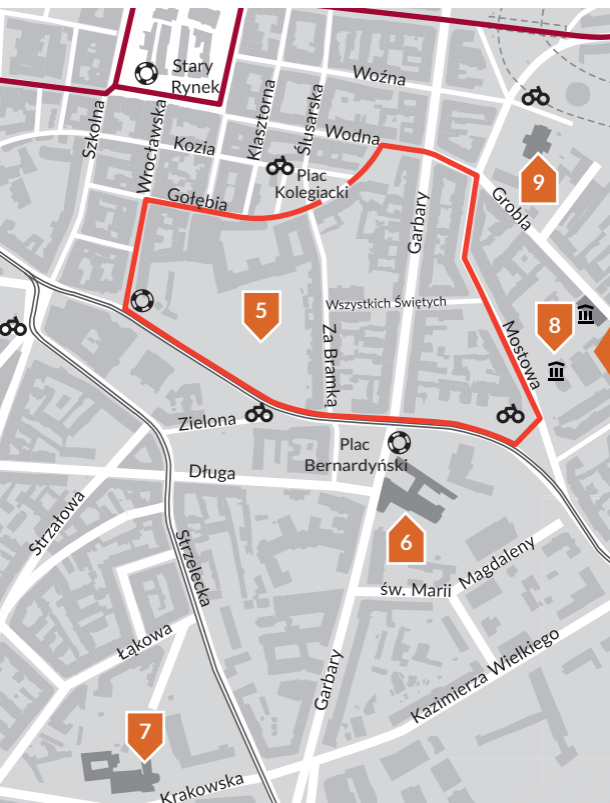
Jedno z największych średniowiecznych polskich sanktuariów powstało w XIV wieku w miejscu, gdzie odnaleziono trzy sprofanowane wcześniej hostie. Świątynia szybko stała się jednym z najważniejszych centrów życia religijnego Poznania. Cudowne wydarzenie skłoniło lokalną społeczność i króla Władysława Jagiełłę do budowy sanktuarium. Przybywali tu kolejni władcy Polski, lokalni biskupi w pierwszych dniach pontyfikatu, na nabożeństwach zbierało się kilkanaście tysięcy ludzi, a uroczyste procesje od 1440 roku przyciągały pielgrzymów z całego kraju.

13

8 DAWNA ŁOŻA MASONSKA

Łoża masonska powstała w Poznaniu na przełomie XVIII i XIX stulecia. Skupiała ludzi różnych narodowości, religii i poglądów wokół idei doskonalenia duchowego i intelektualnego, wspólnej pracy na rzecz poznania i zrozumienia procesów zachodzących w ówczesnym świecie.

14

Należeli do niej najwybitniejsi mieszkańcy miasta, okoliczna arystokracja i inteligencja.

Powstały w 1822 roku budynek łoży, otoczony parkiem angielskim, uważany był za jeden z najwspanialszych tego rodzaju w obiektów w tej części Europy. Dziś w dawnej siedzibie łoży mieści się Muzeum Etnograficzne.

9 KOŚCIÓŁ WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH – DAWNY KOŚCIÓŁ EWANGELICKI ŚW. KRZYŻA

Gdy w II połowie XVIII wieku doszło do równouprawnienia wyznań, ewangelicy wspólnymi siłami postanowili wybudować świątynię w Poznaniu. Idee przyświecające wspólnocie ewangelickiej widoczne są wewnątrz kościoła. Lokalizacja ołtarza w centrum, a także koncentryczny układ ławek otaczających ołtarz podkreślały szczególnie ważny charakter uczestnictwa członków wspólnoty w nabożeństwie. Usytuowanie ołtarza połączonego z amboną i organami nad nimi wskazywało rolę Słowa Bożego i muzyki w Kościele ewangelickim.

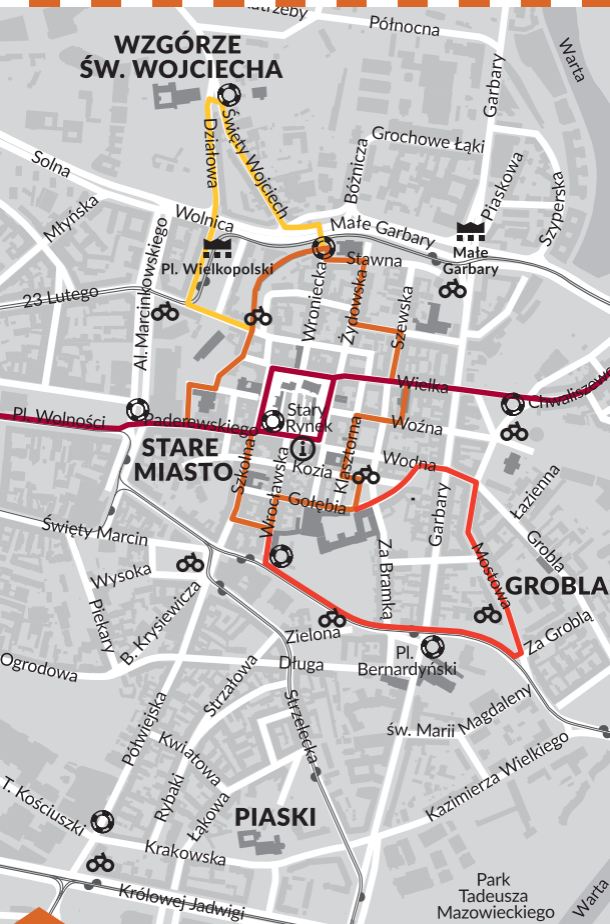

15

PIASKI I GROBLA

5. Park Chopina
6. Kościół bernardynów
7. Kościół Bożego Ciała
8. Dawna łoża masońska
9. Kościół Wszystkich Świętych – dawny kościół ewangelicki św. Krzyża

- oś Traktu Królewsko-Cesarskiego
- szlak uzupełniający: Piaski i Grobla
- linia tramwajowa na Trakcie Królewsko-Cesarskim
- koło ratunkowe
- informacja turystyczna
- stacja Poznańskiego Roweru Miejskiego

SZLAKI TURYSTYCZNE STAREGO MIASTA

- oś Traktu Królewsko-Cesarskiego
trasa oznakowana symbolem Traktu pomaga orientować się w przestrzeni miasta
- szlak główny: Stare Miasto
- szlak uzupełniający: Wzgórze św. Wojciecha
- szlak uzupełniający: Piaski i Grobla
- linia tramwajowa na Trakcie Królewsko-Cesarskim
tramwaj ułatwia szybkie przemieszczanie się w poszczególne obszary Traktu
- 🚲 stacja Poznańskiego Roweru Miejskiego
rower miejski to alternatywa dla pieszego zwiedzania
- 🚑 koło ratunkowe
panele informacyjne prezentują plan i opis obszarów Traktu
- i informacja turystyczna

INFORMACJE PRAKTYCZNE

CENTRUM

INFORMACJI TURYSTYCZNEJ

Stary Rynek 59/60

1.10.-30.04.: pon.-pt. g. 10-18,
sob.-niedz. g. 10-17;

1.05.-30.09.: pon.-pt. g. 10-20,
sob.-niedz. g. 10-18;

tel. +48 61 852 61 56

www.poznan.pl/cim

KOŚCIÓŁ BOŻEGO CIAŁA

ul. Strzelecka 40

www.bozeczalo.poznan.pl

MUZEUM ETNOGRAFICZNE

ul. Mostowa 7/9

16.06.-15.09.: wt.-czw. g. 11-17,

16.09.-15.06.: wt.-czw. g. 9-15,
pt. g. 12-21, sob.-niedz. 11-18;

www.mnp.art.pl

MUZEUM

BAMBRÓW POZNAŃSKICH

ul. Mostowa 7/9

pt.-sob. g. 10-14;

www.bambrzy.poznan.pl

Z nami na pewno dotrzesz do celu!

Wyruszysz na szlaki, które zaprowadzą Cię do najciekawszych zakątków Poznania. Pomocne będą w tym: seria folderów, strona internetowa i przewodnik.

.....

Zwiedzanie Traktu Królewsko-Cesarskiego rozpocznij od BRAMY POZNANIA. To pierwsze w Polsce centrum interpretacji dziedzictwa. Tu otwiera się droga do przeszłości miasta. www.bramapoznanja.pl

.....

Jeśli masz ograniczoną ilość czasu, skorzystaj ze szlaków głównych (Ostrów Tumski, Stare Miasto i Śródmieście).

.....

Jeśli zainteresowały Cię prezentowane opowieści, skorzystaj dodatkowo ze szlaków uzupełniających (Śróдка / Chwaliszewo, Wzgórze św. Wojciecha / Piaski / Grobla, szlaki śródmiejskie) lub tematycznych.

.....

Wszystkie informacje dostępne na stronie www.trakt.poznan.pl, przystosowanej także do urządzeń mobilnych.

OPUBLIKOWANO NAKŁADEM:

Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT

ul. Gdańska 2, 61-123 Poznań

www.trakt.poznan.pl • facebook.com/trakt.poznan

TEKST: Mikołaj Pukianiec

PROJEKT GRAFICZNY: Wojciech Walasiak, Piotr Łysakowski

ZDJĘCIA: Piotr Skórnicki (10); Zbigniew Szmidt (3); Jarosław Tritt (1 – okładka, 4, 5, 8, 12, 14, 15); CDN Media (7, 13); Miejski Konserwator Zabytków w Poznaniu (6); Muzeum Narodowe w Poznaniu (2, 9, 16 - okładka).

PLAN: Marcin Dzbanuszek na podstawie mapy GEOPOZ

© COPYRIGHT CTK TRAKT 2017

trakt
królewsko
cesarski

Podążaj szlakiem, który przemierzało czterdzieści pokoleń mieszkańców Poznania. Dotrzesz do miejsc, w których zapisane są zaskakujące opowieści. Spotkasz świadków historii miasta: zabytki i postacie z przeszłości. Poznasz przypadki z życia ludzi, którzy swoimi ambicjami, marzeniami i potrzebami zbudowali dzisiejszy Poznań. Jak udało im się to zrealizować?

Historia pokazuje, że jesteśmy stworzeni do działania. Bezustannie zmieniamy siebie i nasze otoczenie. Wyznaczamy nowe cele i do nich zmierzamy. Tylko taką drogą można zejść daleko i sięgnąć po koronę.

POZnań*